

Bilag

**Udvalgets spørgsmål 145 til justitsministeren vedrørende L 22
(Forslag til lov om forbud mod ophold i bestemte ejendomme)
og ministerens svar herpå**

Spørgsmål nr. 145:

Ad høringens referat, jf. bilag 31, side 15 m.fl.

Der ønskes en fyldestgørende beskrivelse af fremgangsmåden ved brug af grundlovens § 78.

Svar:

Justitsministeriet kan – i forlængelse af besvarelsen af spørgsmål nr. 117 – oplyse følgende:

1. En forening kan *ikke opløses administrativt*, jf. herved grundlovens § 78, stk. 3, 1. pkt. En forening kan *foreløbigt forbydes* administrativt, men der skal straks anlægges sag til dens opløsning, jf. grundlovens § 78, stk. 3, 2. pkt., og retsplejelovens § 807, stk. 1.

Opløsning af en forening kan således ske ved dom. Det kan ske, hvis foreningens øjemed er ulovligt, jf. herved grundlovens § 78, stk. 1, modsætningsvis.

Spørgsmålet om, hvad der skal forstås ved en forenings øjemed, har givet anledning til nogen tvivl i den statsretlige litteratur.

Om spørgsmålet anfører Henrik Zahle, Dansk Statsforfatningsret 3 (1989), side 96 f., bl.a.:

»... [F]or bedømmelsen af en forenings lovlighed er en vurdering af foreningens øjemed eller formål af afgørende betydning. At en forening foretager enkeltstående ulovlige, eventuelt strafbare, handlinger, kan give anledning til sanktioner over for ulovligheden, men kan i almindelighed ikke i sig selv begrunde en opløsning af foreningen. Ulovligheden kan være en isoleret fejl i en ellers veldreven virksomhed, som ikke er karakteriseret af noget ulovligt. Når en forening således skal bedømmes på dens øjemed eller formål, kan man ikke nøjes med at efterse formålsbestemmelsen i foreningens eventuelle vedtægter. Afgørende er en bedømmelse af den virksomhed, som foreningen reelt står for eller må forventes at

ville stå for, ikke hvad der er stipuleret i vedtægterne, om end dette ikke er uden betydning. Formålet er ikke blot at betragte som et fremtidigt resultat, men omfatter også de midler, hvormed dette resultat tænkes realiseret. For bedømmelsen af en forening, der arbejder for en ny forfatning, kan det være afgørende, om forfatningen tænkes etableret ved en voldelig revolution eller ved en grundlovsmæssig forfatningsændring. Noget andet er, at vold eller andre ulovligheder, der udgår fra andre end foreningen selv, ikke kan indgå i bedømmelsen af formålets lovlighed.

En forenings øjemed eller formål omfatter foreningens normale og godkendte virksomhed, såvel den aktuelle som den forventede.

Når foreningens øjemed (formål) er fastlagt, er næste spørgsmål, om øjemedet er ulovligt. Dette kan fremgå af udtrykkelig lovbestemmelse, eller af en bekendtgørelse udstedt i medfør af lov. Da kompetencen til at opløse foreninger er henlagt til domstolene . . ., antages, at opløsningen kan hvile på sådanne retskilder, som domstolene gør brug af, dvs. foruden lov tillige retspraksis og forholdets natur (almindelige retsgrundsætninger) . . .«

Alf Ross, Dansk Statsforfatningsret II, 3. gennearbejdede udgave ved Ole Espersen (1980), side 747 f., anfører bl.a. følgende herom:

»Dette udtryk kan ikke forstås som gående blot på det yderste mål der tilstræbes gennem foreningen. At ændre forfatningen er f.eks. i sig selv et legitimt formål, men det er klart at en forening der tilsiger at nå dette mål ved anvendelse af vold ikke kan siges at have lovligt øjemed. Dette udtryk må indbefatte også de anvendte midler, det vil sige al den virksomhed der tænkes udfoldet gennem foreningen. Øjemedet omfatter altså den hele foreningsvirksomhed men på den anden side kun for så vidt virksomheden indgår som led i det der planmæssigt tilstræbes. En erhvervsdrivende forening, f.eks., har naturligvis ikke et ulovligt